

Ο Νεύτωνας και οι λεπτές σχέσεις μεταξύ Χημείας και Αλχημείας (Philip Ashley Fanning, συγγραφέας)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=181244>]

Ο Michael White, στο *Isaac Newton, the Last Sorcerer* (1997), αντιμετώπισε ευθέως το ζήτημα με ευχαρίστηση, συμπεραίνοντας ότι «Χωρίς την εις βάθος γνώση του της αλχημείας, ο Νεύτωνας σίγουρα δεν θα είχε ποτέ επεκτείνει την περιορισμένη ιδέα περί πλανητικής κίνησης... στις μεγάλες έννοιες της παγκόσμιας έλξης» (White, 93). Συμφωνώ, αλλά θα προχωρήσω πολύ το συλλογισμό του White, που θεωρούσε ότι οι απόκρυφες επιστήμες ήταν ένα μόνο από τα πολλά ενδιαφέροντα του Νεύτωνα (όπ.π., 106). Σκοπεύω να δείξω ότι ήταν το κεντρικό.

Πιο πρόσφατα ο John Gribbin, στο βιβλίο του, *The Fellowship* (2007), λέει τα εξής: «Πράγμα περίεργο για τους συγχρόνους... ο Νεύτων ανέπτυξε ένα παθιασμένο ενδιαφέρον για την αλχημεία, το οποίο θα τον απορροφούσε στη μελέτη πραγμάτων που ακόμη και τότε θεωρούνταν κακόφημες αναγνώσεις και στην εκτέλεση πειραμάτων με διάφορες βλαβερές ουσίες... Για τις επόμενες δύο δεκαετίες, αφιέρωσε πολύ περισσότερο χρόνο σε αυτές τις μελέτες απ' όσο στην επιστήμη. Δεν έχουμε εδώ χώρο για να συζητήσουμε τις δραστηριότητες αυτές. Αν και είναι ίσως απαραίτητες για να κατανοήσουμε τον Νεύτωνα ως άνθρωπο, είναι λιγότερο απαραίτητες για την κατανόηση της επανάστασης στην επιστήμη τον δέκατο έβδομο αιώνα. Είναι, ωστόσο, σημαντικό να εκτιμήσουμε το γεγονός ότι ο Νεύτων έχει πάψει να θεωρείται εν πολλοίς αυτό που θα λέγαμε επιστήμονας την εποχή που έχει γίνει διάσημος». (Gribbin *Fellowship*, 246-47).

Θα επιμείνω ότι οι αλχημικές δραστηριότητες του Νεύτωνα ήταν στην καρδιά της επιστημονικής επανάστασης, η οποία δεν διέθετε συνέχεια ούτε συνοχή ως τις αρχές του δέκατου ογδόου αιώνα, εποχή κατά την οποία ο Νεύτων δέχτηκε να γίνει Πρόεδρος της Βασιλικής Ακαδημίας του Λονδίνου, ανασύροντάς την από τη λήθη, και μετατρέποντάς τη στον χρυσό κανόνα της επιστημονικής έρευνας ανά την Ευρώπη. Ποτέ πριν μια σχολή σκέψης δεν είχε τόση ορμή και ποιότητα ώστε να την καταστήσει κυρίαρχη στο πεδίο αυτό όπως συνέβη με τη φυσική φιλοσοφία μετά το 1703. Ποτέ πριν σχολή δεν εξαφανίστηκε τόσο γρήγορα χωρίς να αφήσει πίσω της ούτε ίχνος όπως συνέβη με την αλχημεία. Η συνήθης εξήγηση είναι ότι μια ανώτερη επιστημολογία εκπαραθύρωσε μια κατώτερη στην αγορά των ιδεών. Θα προχωρήσω σε μια διαφορετική υπόθεση: ο Ισαάκ Νεύτων στην πραγματικότητα μεταστοιχείωσε την αλχημεία στο προσωπικό του μέταλλο

φυσικής φιλοσοφίας. Μετέτρεψε τη μαγεία σε επιστήμη.

Η σύγχρονη χημεία δεν ακύρωσε την αλχημεία. Οι χημικοί εκτελούν πλέον διαφορετικού είδους πειράματα από τους μυστικιστές προγόνους τους. Δεν αφήνουν ερμητικά σφραγισμένες ουσίες σε καμίνους για καιρό, έτσι δεν γνωρίζουν τι συμβαίνει υπό τέτοιες συνθήκες. Απορρίπτουμε την αλχημεία γιατί μάθαμε να την αντιπαθούμε σαν αυτή η αντιπάθειά μας να αποτελεί εξαρτημένο αντανάκλαστικό. Στο βιβλίο αυτό προσπάθησα να ξεπεράσω αυτή την ενστικτώδη αντίδραση και να προσεγγίσω την αρχαία επιστήμη με τον τρόπο που την προσέγγισε ο Νεύτων. Αν ο αναγνώστης υιοθετήσει παρόμοια συμπεριφορά πιστεύω πως θα αποζημιωθεί. Με μια προειδοποίηση: Οι αυθεντικές εργασίες στην αλχημεία σπάνια μπορούν να ληφθούν τοις μετρητοίς. Όσες διδάσκουν φαίνεται πως χρειάζονταν μια προφορική διδασκαλία να τις συνοδεύει που ωστόσο έχει χαθεί για εμάς. Επιπλέον, οι αλχημιστές σπάνια ήταν ευθείς. Για διάφορους λόγους φάσκωναν τις ιδέες και τα αποτελέσματα με σκοτεινούς όρους και σύμβολα, μάλιστα αποκήρυσσαν και καταδίκαζαν την αρχαία επιστήμη. Παρά τα εμπόδια αυτά, θαρραλέοι και ιδιοφυείς μελετητές, ιδίως η Frances Yates και η Betty Jo Teeter Dobbs, κατόρθωσαν να βγάλουν πολύτιμες πληροφορίες από τα απόκρυφα βιβλία και χειρόγραφα και να τις αποδώσουν με μορφή την οποία οι υπόλοιποι μπορούμε να καταλάβουμε. Είμαι ευγνώμων στις συγγραφείς αυτές. Χωρίς τη δουλειά τους το βιβλίο αυτό δεν θα μπορούσε να γραφτεί.

Όταν ξεκινούσα την έρευνά μου έβλεπα και εγώ την αλχημεία ως «ξένο κόσμο σκέψης». Εξακολουθώ να μην την καταλαβαίνω, αλλά υποπτεύομαι πλέον ότι όταν εξαφανίστηκε η ανθρωπότητα έχασε κάτι τρομερά σημαντικό. Δεν μπορώ να μη σκέφτομαι ότι παρά το γεγονός ότι ο Νεύτων συνειδητά απέκρυψε τη μεγαλύτερή του συμβολή στην ιστορία της σκέψης, μέρος του εξακολουθούσε να ελπίζει ότι σταδιακά θα αποκαλυπτόταν.